Theodor Iordănescu (1874-1953)

Fachirii indieni și doctrina lor

București
10 iulie 2025

Fachirii indieni și doctrina lor[1]

Deși se zice că secolul nostru, ca și cel trecut, este al invențiunilor, deși stăpânim apa și chiar aerul, totuși ni se vorbește încă de minuni neexplicabile, cari es din cadrul natural și cari sunt săvârșite de oameni. Cu cât pare că știința positivă face progrese cu atât omul simte o tendință sufletească către necunoscut, un fel de cerință ca și sufletul să fie hrănit. Americanii, pe care noi îi considerăm ca pe cei mai utilitariști, formează cele mai multe societăți teosofice și spiritiste, admițând credințele buddhiste sau întorcându-se spre misticismul medieval. De aceea auzim și în secolul nostru vorbindu-se de oameni sau de puteri supranaturale, puse la dispoziţiunea oamenilor.

Cine nu își aduce aminte, citind viețile sfinților, că martirii erau capabili de toate minunile. Aruncați în mijlocul fiarelor, animalele se îmblânziau, în mijlocul focului cântau laude lui Dumnezeu, ba chiar îngropați de vii, în peșteri, după sute de ani eșiau sănătoși. Tăria cu care martirii mărturiseau credința și nepăsarea de chinuri, făceà pe cei ce îi priveau să îi considere ca niște ființe supranaturale. Când dispărură martirii lumea aveà încă necesitate de sfinți, de făcători de minuni care să o ajute în timp de nenorociri și să îi fie sprijin în timp de nevoi și atunci apărură în locul martirilor anahoreții, pustnicii, care în locul suferinței de persecuțiuni, își aleg suferința prin privațiuni de tot felul, prin traiul în singurătate, prin îmbrăcămintea de păr de cămilă sau de piei de animale, ținându-și adesea corpul pironit pe câte un stâlp sau expunându-se intemperiilor naturei. Numai astfel credeau vechii pustnici că pot să se apropie de mântuire și să se identifice cu Hristos, iar poporul aveà toată încrederea în acești oameni cari îi aduceau mângâere vorbindu-i despre vieața viitoare mai bună, desrobită de patimi și de suferințe.

Dar dacă ascetismul în Creștinism este numai o dorință în India este o cerință, este un sistem de care trebue să țină seamă orice Brahman, care ajuns în vârstă înaintată își părăsește familia și se retrage în singurătate ca pustnic (*vanaprastha*). Mortificarea cărnei și a pasiunilor predicată de apostolul Pavel[2] este dusă de Indieni, la cel mai înalt grad, căci numai renunțarea la orice este omenesc poate duce la mântuire și foarte bine se exprimă Oman când zice:

> Studiul psihologiei poporului indian, ne arată că cea mai izbitoare caracteristică este puterea lui de imaginație, misticismul, credulitatea și credința religioasă dusă la cel mai înalt grad.[3]

În cărțile sacre ale indienilor idealul vieții pentru clasele superioare se compune din patru stadii și anume:

1. Tinereţea trebue petrecută ca Brahmacarin sau student, care nu face altceva decât să studieze cărțile religioase.
2. Bărbăția, în timpul căruia brahmanul ca un *grhasta* se devotează casei și progresului familiei.

1 *Convorbiri literare* 45, 1911, pp. 987-1001 & 1144-1163.
2 Galateni v.24.
3 Campbell Oman: *The Mystics, Ascetics & Saints of India*, p. 14.

3. După ce indianul și-a împlinit menirea pe pământ se retrage în pădure ca un *vanaprastha* sau *banasprastha* cu sau fără femee. Acolo trăind numai cu aceea ce produce pământul, eremitul se abține de la orice produce mâna omenească și dela orice contact cu orașele.
4. Către sfârșitul vieții, bunul indian devine un *sannyasin*, un nume al fachirilor, trăind din caritatea publică și renunțând la orice plăceri omenești.

Ori unde se duce un turist în India, întâlnește Sădhusi, Sannyasi sau Fachiri purtând costumul special și semnele sectei din care fac parte. Îi întâlnești în târgurile sgomotoase, cași în dumbrăvile tăcute, la marginea râurilor, cași la sărbătorile populare, pe colinele singuratice cași în pădurile dese unde unii sunt sfâșiați de fiarele sălbatice, veșnic în mișcare, stau foarte puțini la un loc ca și înrudiții lor țigani[1]. În ochii Europeanului acești Sădhus nu sunt întrebați ce credință reprezintă, sau ce idei filosofice se agită în mintea lor și nu atrag atențiunea decât prin figura lor caraghioasă, prin costumul lor care se aproprie foarte mult de al strămoșului Adam, prin părul neîngrijit și acoperit cu cenușe, așà că nu inspiră decât desgust ori cui îi privește. Aceste secte nu sunt cevà modern ci origina lor se pierde în noaptea timpurilor, putând fi urmăriți până înainte de Buddha.

Acești Fachiri, ca să îi numim cu acest nume arab mai uzitat astăzi, sunt reprezentanții unor credințe, unor sisteme filosofice, cari urmăreau mântuirea, rescumpărarea din suferința sufletească, provocată de migrațiunea incontinuă a sufletelor. Dacă în *Vede* nu găsim nici o urmă de metempsihoză, plecând însă dela *Upanișade*, opere imediate după *Vede*, și până în zilele noastre, gândirea Indianului este preocupată de această migrațiune a sufletelor, *saṃsāra*, după care orice existență este fructul neapărat al altei existente anterioare și că, după cum se va purtà, va trece în altă existentă, așà, că această *saṃsāra* este fără început și fără sfârșit...[2].

Plecând dela faptul mitologic al transformării omului în animale în urma unui blestem, cu încetul se introduseră, motive de natură morală și religioasă. De unde omul considerà la început animalul ca pe un demon protector în care se aflau sufletele strămoșilor sau ca pe un frate mai mare, gata să-l ajute în timp de nevoe, transformându-se el în om, cu timpul animalul devine din ce în ce mai disprețuit și transformarea omului în animal este ca o înjosire și apoi ca o pedeapsă în cealaltă lume, pentru existența pământească[3]. În tot cazul ideea despre migrațiunea sufletelor este mai nouă decât idea de rai și iad, care pare a fi fost idee comună arilor nedespărțiți. Această migrațiune este cea din urmă fază a desvoltării mitului despre vieața după moarte, plin însă de considerațiuni filosofice cari se silesc să explice ce se întâmplă după ce sufletul părăsește corpul. Sufletul după moarte urmează calea ce și-a croit în vieață, urmând propriei lui naturi, deci sufletele cele bune vor renaște ca bune cele rele ca rele. În legile lui Manu ni se arată chiar treptele prin care trebue să treacă omul spre a se curăți de păcate, trepte care, cantitativ sau calitativ, reprezintă gravitatea faptului. Astfel cel care a furat un elefant devine un lup, cine fură fructe renaște

1 Oman *op. c.* 3.
2 Deussen: *Nachvedische Philosophie der Inder*. 101.
3 Wundt: *Völkerpsychologie* II 3, 169 sq. cf. 587 sq.

maimuță, cine omoară un *brahman* trebue să treacă prin o mulțime de transformări până să se nască om. El devine pe rând câine, porc, măgar, cămilă etc.

Moartea este lăsarea cortinei între două ate ale unei piese căci cum se exprimă un erou din *Mahābhārata*:

> Nu era timp când nu eram și nu va fi timp când să nu existăm. După cum un om își leapădă hainele cele vechi ca să îmbrace altele noi, tot asemenea sufletul (purtătorul corpului, cum îl numește poetul) leapădă corpul cel vechi ca să treacă în altul nou.

Și mai departe:

> Să nu-ți strângi decât comori de cari să nu ai teamă că ți le va luà un rege hrăpăreț sau un hoț sau că ai să le părăsești murind.

Câtă renunțare la lume, câtă renunțare la plăceri! Parcă auzi cuvintele evangelistului Matei: v. 19.

> Nu vă adunați comori pe pământ unde molia și ruginia le strică și unde furii le desgroapă și le fură.

De acì credința indianului în fatalismul care urmărește pe fiecare căci tot în *Mahābhārata* găsim (XII 181. 8).

> Ori cât de repede ar merge cineva, destinul îl apucă, stă lângă el chiar când doarme, ori cine ar fi, i se dă după faptele sale, și, când umblă, destinul merge cu el însoțindu-l ca o umbră. Prin fapte bune poate cineva să ajungă și zeu, prin îndoioase se naște om, prin fapte rele se naște animal, cu voe sau fără voe.

De acì deci acel implus spre fapte bune, pentru ca sufletul prin nașterile succesive, să devină din ce în ce mai curat, așà că această migrațiune să fie o treaptă care duce la mântuire. Așà fiind sinuciderea e reprobată

> Chiar dacă omul ar fi lipsit de orice bucurie nu trebue să se sinucidă, căci a fi om este un lucru frumos, chiar dacă ar fi un *caṇḍala* (treaptă de jos), omul este cea dintâi naștere în care Ātman (spiritul) poate să își găsească, prin fapte bune, mântuire.[1]

Acest Ātman împreună cu Brahman formează ideea fundamentală din *Upaniṣade*

> Lumea este Dumnezeu (Brahman) și Dumnezeu este spiritul (Ātman)

Și în această frază se poate rezumà întreaga sistemă filosofică din *Upaniṣade*. Cunoștința acestui Ātman care nu îmbătrânește, care nu moare, care nu sufere, care nu este decât adevăr, aceasta duce la împlinirea tuturor dorințelor, aceasta duce la mântuire[2].

1 *Mahābh.* VII. 297 31.
2 *Chandogya Upaniṣad* VIII, 7, 12.

Deci recunoașterea identității între propriul eu și Ātman[1] (spiritul universal) aceasta este mântuirea[2].

Opera de mântuire începe cu *Upanișadele* ca să se continue în epopee și în sistemele filosofice de mai târziu. În *Mahābhārata* găsim XIV 51.

> Cel care rămâne cufundat în singurul scop, tăcând, negândind la nimic și lăsând la o parte tot din trecut, acela a pășit peste legătura pământească. Cel care este prieten tuturor, suferind totul, consacrându-se liniștei, liber de frică și mânie, acela este mântuit. Prin știință, reușind cineva să lepede toate poftele trupești și sufletești ajunge încet, încet în Nirvāṇam (stingerea, fericirea), ca și focul al cărui lemn a ars.

Așà dar mântuirea ar fi ajungerea lui Nirvāṇa, care este cea mai desăvârșită fericire[3]. Dar drumul pentru ajungerea în Nirvāṇa este greu căci grea este cunoștința lui Ātman și Brahman. Cel mai sigur drum pentru ajungerea în Nirvāṇa este cofundarea în propriul tău eu, așà cum învață sistemele filosofice Sāṃkhya și Yoga.

Cel dintâi dintre aceste sisteme, Sāṃkhya își are originea chiar înainte de buddhism și nu în zadar se consideră ca isvorul cel mai important pentru partea teoretică a buddhismului. De aceea această doctrină nici nu puteà rămâne ca ortodoxă pentru brahmanism decât în unire cu Yoga[4].

Cuvântul Sāṃkhya derivat din Saṃkhya „număr" ar însemnà „numărătoare" de unde lărgind înțelesul însemnează „cercetare, examinare, discernământ". Acest sistem filosofic reprezintă, negreșit, față de panteismul și idealismul *Upanișadelor*, o tendință mai științifică, mai materialistă. Plecând dela pura observațiune, pe deoparte, ni se prezintă materia iar pe de alta spiritele cari emigrează prin o mulțime de existențe. Origina acestor factori cari constituesc lumea, nu sunt opera vre unui zeu ci atât spiritul cât și materia, sunt din eternitate și din unirea lor se naște lumea. Dar aceste elemente fiind în luptă, întreaga viață este o suferință și chiar bucuriile aparente, sunt urmate de durere. Răul cel mai mare este necesitatea morții, care revine după fiecare existență nouă. Nu există deci mai mare sforțare omenească decât înlăturarea durerei. Mijloacele propuse de materialiști pentru înlăturarea durerei care vine din afară, sau dela puterile supranaturale, sunt nesuficiente și nici sacrificiul nu poate înlătura durerea pentru tot timpul. Pentru ca să poți înlătură durerea pentru totdeauna și deci să ajungi la mântuirea deplină, trebue să pui capăt migrațiunei sufletului lucru care nu se poate face decât prin meditațiunea filosofică[5]. Liberarea completă de suferință nu o obține omul decât atunci când spiritul recunoscând că este cu totul

1 Etimologia cuvântului Ātman este cam obscură; unii linguiști derivându-l din rădăcina *an* – care a dat lat. *animus* gr. ἄνεμος, suflare, respirațiune iar alții mai filosofi, văd combinarea a două pronume: acesta, eu. În ori ce caz acest cuvânt însemnează suflet, eul psihologic, contrar corpului. – Schopenhauer dedese câinelui său numele de Ātman căci între sufletul omului ca și al animalelor nu exista după el ca și după Indieni nici o diferență.

2 Deussen: *Die Philosophie des Upaniṣad's* 305 sg.

3 *nirvāṇaṃ paramaṃ sukham*.

4 Leopold von Schröder: *Indiens Literatur und Kultur* p. 687.

5 Garbe: *Sāṃkhya und Yoga* p. 1059.

deosebit de materie, se desparte de ea fără să se mai întoarcă în lume. Deci neștiința și îndoiala este fundamentul oricărei suferințe cum, de altfel, recunosc și pesimiștii moderni. Dar știința nu poate aparține oricui și chiar cei ce se silesc să o coprindă, câte decepțiuni nu au! La studiul neîntrerupt trebue să se mai adaoge o asceză severă, mortificarea cărnei, renunțarea la bucuriile lumești etc.

Terminând cu expunerea sumară a acestui sistem țin să amintesc că înflorirea lui cade în sec. II după Hr., când relațiunile între Alexandria și India erau din cele mai frecuente și avù influență însemnată pentru creiarea gnosticismului care din Sāṃkhya împrumută idea dualismului iar nu dela Perși cum găsim în istoriile bisericești. În adevăr în aceeaș întrebare πόθεν τὸ χαχόν (de unde vine răul) își puneau gnosticii caș indienii, apoi în Sāṃkhya găsim contrastul între spirit și materie, identificarea spiritului cu lumina, iar împărțirea oamenilor în trei clase corespunde celor trei guṇa din Sāṃkhya. Mai târziu, neoplatonicienii Plotin și mai cu seamă elevul său Porfirin, au împrumutat mult din sistemele indiene. Nu insist mai mult asupra acestor lucruri interesante pentru teologi și filosofi, căci scopul meu este ca prin expunerea sumară a acestor sisteme să ajung la modul cum s'a format spiritul asceților și fachirilor indieni.

Ca o continuare a sistemului filosofic materialist de mai sus care negà chiar existența unui creator și ca o compensare, avem sistemul filosofic Yoga a cărui legătură strânsă cu Sāṃkhya se vede din aceea că adesea găsim compusul Sāṃkhya-Yoga. În *Mahābhārata* se zice chiar că acela este în posesiunea adevărului, care a recunoscut unitatea Sāṃkhya cu Yoga[1].

Acest sistem filosofic, nu este cum s'a crezut rezultatul obiceiurilor vrăjitorești, sau o rămășiță a popoarelor primitive ce au locuit India ci origina lui trebue căutată în misticismul *Upaniṣadelor*[2]. Aceste opere pe care Schopenhauer le numeà, alături de Kant și Plato, profesorii săi, înaintea cărora se închinà mergând la culcare și pe care le considerà lectura cea mai înălțătoare posibil, consolarea vieții și a morții, aceste opere au dat naștere și sistemului filosofic Yoga. Deci foarte judicios observă Rajendralala Mitra în traducerea Yogei lui Patañjali[3] că pesimismul modern nu este ceva nou, nici original, ci Indienii îl cunoșteau cu mult înainte de èra noastră clădind sisteme filosofice.

După cum vegetarianiĭ de azi iau pe Buddha ca protector, deșì a murit mâncând carne de porc[4] tot asemenea și spiritiștii moderni au ca ștea conducătoare sistemul Yoga. Și spiritiștii caș Yoginii recunosc eternitatea spiritului, și unii și alții au ca scop ajungerea la perfecțiune și unii și alții chiamă spiritele morților și pot stà de vorbă cu ele, ba chiar pot să le vadă și unii și alții cred că prin oarecari exerciții pot să ajungă să poseadă puteri supranaturale. Pe când însă spiritiștii noștri învârtesc mesele și chiamă spiritele stând în saloane luxoase, indianul buddhist sau brahman caută singurătatea pădurii și renunțarea la orice plăceri și pofte. În *Śatapathabrāhmaṇa*

1 *ekaṃ sāṃkhyaṃ ca yogaṃ ca yaḥ paśyati.*
2 Deussen: *Nachvedische Philosophie* p. 507.
3 *Yoga Aphorisms of Patanjali with the commentary...*
4 Oldemberg: *Le Bouddha* p. 196.

(Brāhmaṇa celor 100 paşi), un text vedic dela începutul monahismului, se exprimă aştfel:

> Strâmtă eşte viaţa din casă, libertatea eşte numai afară din casă. Ca şi paserea care ori unde sboară nu duce cu sine decât aripele, tot asemenea un călugăr se mulţumeşte cu veştmintele ce poartă şi cu nutrimentul ce are în corp. (XIV.7.2.26)

Aceaştă renunţare trebue să fie benevolă, nu forţată. Poftele cari ştau în drumul mântuirii, numai atunci pot fi potolite, când cineva eşte convins de nevaloarea lor, după ce prin asceză, penitenţă şi mortificarea corpului yoginul se prepară, trece la mortificaţiunea spiritului prin concentrare în meditaţiune adâncă. Aceşta eşte obiectul yogei principale sau Rāja-yoga[1] spre deosebire de Kriyā-yoga sau Yoga practică care se mai numeşte şi Haṭha-yoga puternică încordare sau în sens mistic „soare şi luna" sau înspiraţie şi respiraţiune.

Nu mă voiu ocupà ací cu partea psihologică şi mistică a yogei care se ocupă cu diferite probleme de metafisică, crearea lumei, origina sufletului etc., ci cu partea practică, adică cu modul şi mijloacele prin care cineva ajunge la mântuire.

Fiecare Yogin crede că ştăpâneşte universul întreg îi poate fi la dispoziţie[2] şi pentru aceasta printr'o mulţime de practici se sileşte să învingă piedicile naturale. Plecând dela faptul cel mai însemnat al vieţii, respiraţiunea, pe care un indian poate să-l observe, zice Oman, el raţionà în modul următor: Aerul respirat eşte vieaţa sau conţine în el elemente foarte subtile care întreţin vieaţa, deci lipsa de respiraţiune aduce moartea şi cu ultima respiraţiune corpul devine cadavru.

Aerul deci pătrunde în conştrucţiunea corpului şi ştrăbate în piept, ştomac, măruntae, etc. Însă aceşt aer respirator nu eşte imobil ci eşte în mişcare întru cât prin găurile nasului intră şi ese. Pare că indienii cunoşteau şi ştructura plămânilor cu nenumăratele lor vase şi canale, poate chiar cele patru despărţituri ale inimei, cu marile lor vase sanguine, ca să le poată venì ideia despre exiştenţa unor canale în care se mişcă *prāṇa*, aerul vital şi a unor centre unde se adună aceşte canale. Întrebuinţarea şi funcţionarea aceştor canale (*nāḍī*) imaginare cari duc eterul nematerial prin sişteml material, sunt descrise cu multă încredere deşì cam nehotărât. Aceşte canale se divid şi se subdivid până ajung la 72.000 şi după alţi autori, tot aşà de competenţi, la 727.210.201, toate avându-şi origina în inimă, nu în buric cum sunt alţii de părere. Din intersecţiunea aceştor canale se nasc diferite ţesături cari formează centre unde se concentrează diferite funcţiuni psihologice, precum şi centre de puteri intelectuale şi morale care sunt bune sau rele după locul unde sunt aşezate. De ací deci s'a clădit o întreagă ştiinţă prin care se regulează mersul aerului prin organismul omenesc, aşà ca respiraţiunea să producă un cât mai puţin rău asupra spiritului. Practicile descrise nu au în vedere decât să pună spiritul la adăpoştul obiectelor sau evenimentelor cari pot să-l vatăme pentru ca să poată ajunge la *samādhi* (meditaţiune), când gândirea se confundă cu obiectul, individul căzând în hipnoză sau catalepsie. Deci cel dintâi exerciţiu prescris de Yoga eşte reţinerea respiraţiunei şi regularea ei (*prāṇāyāma*) în

1 Yoga din rădăcina *yuj* în verbul *yunaj-mi* lat. *jugum* a unì, prin eştensiune: concentrare, meditaţiune.
2 Oman *op. cit.* 174.

mod amănunțit, dacă trebue să se facă prin nara dreaptă sau stângă etc. Aceste exerciții trebue să fie secrete căci chiar se zice în Haṭha-yoga că cel ce voește să exerciteze *prāṇāyāma* să își facă o colibă mânjită cu baligă și fără fereștre, că să nu atragă atențiunea. Se stabilește și timpul când trebue să înceapă și se prescrie primăvara și toamna. Cât privește dieta, ea este de rigoare, indianul care vrea să devină Yogin nu trebue să mănânce decât atât cât să își țină vieața. După ce își curăță tubul digestiv, yoginul începe exercițiile cari sunt de opt feluri după modul cum aerul este ținut în gură, este scos din plămâni, trimis în stomac, sau respirat cu limba. Cel ce face asemenea exerciții este ferit de friguri, de foame, de sete, de otravă etc.

Yama este una din parțile principale și de ordin moral ale Yogei și constă în 5 porunci: să nu omori, să nu minți, să nu furi, să nu trăești imoral și să nu primești daruri.

A treia parte este *Niyama*, observare care constă în curățenia externă și internă a omului căci un om murdar nu poate devenì yogin. Sunt o mulțime de metoade de a se curăți omul prin spălături interne sau externe, fiecare subîmpărțindu-se în noi diviziuni. Să cităm câtevà moduri de curățenie internă (*antardhauti*) între care *dantadhauti* (spălarea dinților și limbei) care, cum se exprimă Yoga, este una din cele mai principale. Se freacă rădăcina dinților cu rășină de Katechu sau cu pământ, până se duce toată murdăria. Pentru curățirea limbei se vâră trei degete până în gât, se freacă limba cu putere și din când când se dă afară murdăria. Apoi scoțând limba afară cu un instrument de fer, se freacă cu unt proaspăt. Aproape pentru fiecare parte a corpului este descris modul de spălare sau curățire. Până când și pentru inimă avem *hṛddhauti* (spălarea inimei) care se face introducând în piept, o vargă și apoi scoțând-o încet afară, sau se înghite încet o panglică care se trage afară curățind astfel interiorul.

Un rol important în practica Yogei sunt diferitele pozițiuni (*āsana*) pe care le-a inventat însuși zeul Śiva putând el ca zeu, să execute 8.400.000 din cari oamenii pot face 84 și găsim descrise 32 cari pot aduce omului mântuire. Astfel avem: *padmāsana* (pozițiuni de lotus), *siṃhāsana* (pozițiune de leu), în care Yoginul așezându-și picioarele sub el stând mai mult în genunchi, cu mâinile pe pământ, cu gura deschisă și cu limba scoasă, își privește vârful nasului. Mai găsim: *śavāsana* (pozițiune de mort), *mayurāsana* (poziționea păunului) în care yoginul stă numai în mâini, *kukkuṭāsana* (poziționea cocoșului) cu mâinele printre picioarele încrucișate înnainte, *vṛkṣāsana* (pozițione de arbore), yoginul stă într'un picior, celalt fiind ridicat înnainte. *Kūrmāsana* (poziționea broaștei țestoase), *śalabhāsana* (poziționea șopârlei), *uṣṭrāsana* (poziționea cămilei) etc. sunt descrise cu toate amănuntele de către autori. Afară de aceste poziționi mai sunt diferitele *mudrā*, tot un fel de poziționi executate pentru gimnastica respirațiunei. Astfel *khecarīmudrā* prescrie cum yoginul își tae vasele de sub limbă și o masează cu unt proaspăt până se lungește așà ca să ajungă până la sprâncene, apoi întorcând-o către gâtlej își astupă gâtul și în această pozițione privind ca să-și vadă sprâncenele, crede fachirul că poate să capete imunitate contra leșinului, foamei, oștenelei ba chiar contra bătrâneței și morței. Altfel de *mudrā* este

și *viparītakaranī* în care yoginul stă pe vârful capului cu picioarele în sus. Începând cu 4 minute de exerciţiu pe zi, ajunge să ţină câte trei ore crezând că prin aceasta va ajunge să învingă moartea.

După aceste exerciţii urmează *pratyāhāra* care constă în reţinerea simţurilor dela obiectele sensuale de ex: Dacă spiritul se îndreptează spre cevà dulce, acru sau amar reţine-l şi adu-l în propria ta stăpânire.

Fixarea privirei şi a gândirei asupra unor anumite puncte de ex.: buricul, vârful limbei, vârful nasului, etc. (*dhāraṇā*), contemplaţiunea (*dhyāna*) şi meditaţiunea adâncă (*samādhi*) sunt cele trei părţi interne (*antaraṅga*) cari împreună cu celelalte fac perfecţiunea yoginului. Concentrarea privirei până ochii lăcrămează asupra unor obiecte, repetarea de milioane de ori a cuvântului mistic OṂ, oprirea auzului aşà că se aud sunete (*nāda*) în tot corpul, conduc la *samādhi* şi la perderea completă a cunoştinţei (Yoganidra = somnu) deci la distrugerea oricărui raport cu lumea în care stare yoginul căzând în extaz are viziuni ca ale sfinţilor creştini. Însăşi Haṭha-yoga (109-111), se exprimă că cel care ajunge *samādhi*:

> Nu mai cunoaşte nici miros, nici gust, nici culoare, nici pipăit, nici sunet, nici pe el însuşi, nici pe alţii. Yoginul în această stare nu cunoaşte nici căldură, nici frig, nici fericire, nici nefericire, nici onoare, nici dispreţ. Spiritul său nu doarme dar nici nu veghează, nu are nici amintiri nici uitare, nici nu moare, nici nu învіază deci cine ajunge în această stare este mântuit.

Din cele arătate se vede că indienii cunoşteau hipnotismul cu toate fenomenele lui şi aveau o plăcere nespusă să se găsească în lumi vizionare, cari îi duceau la fericire, fermecaţi de viziunile lor.

Buddhiştii cari erau şi ei nişte yogini căutau să-şi procure extazul prin meditaţiune (*jhana*) şi o mulţime de texte descriu modul cum buddhiştii cădeau în extaz, mod care se aseamănă cu acela ale misticilor sau cu al hipnotizorilor contimporani.

> Se construià într'un loc solitar, ferit de orice turburare, o vatră circulară de humă de cele mai multe ori de o coloare roşie deschisă. În lipsă se putea întrebuinţa suprafaţa unei ape, un cerc de foc, un rug sau alt obiect analog. Pentru indivizi dotaţi cu o sensibilitate mare, un punct în spaţiu erà suficient. Se aşezà deci, călugărul buddhist, înainea obiectului în cestiune şi îl priveà când cu ochii deschişi, când cu ei inchişi până când îl vedea acelaş cu ochii deschişi sau închişi. Când călugărul s'a făcut stăpân pe reflexul interior părăseà locul şi se duceà în celula sa unde continuà contemplaţiunea[1].

În ziua de astăzi fachirii şi-au format voinţa în aşà fel în cât pot să o impună întregului public care asistă cu atenţiunea încordată. Yoginul sau fachirul ipnotizează lumea, fără ca aceasta să vrea. Când publicul plin de curiozitate şi apucat de teama religioasă îşi îndreptează privirele asupra operatorului, acesta îşi poate lesne pune stăpânire asupra publicului căruia îi înfiltrează iluziunile ce voeşte să provoace. De altfel mulţi autori cred că toate reprezentările fachirilor înşală simţurile, dar admit că ei prin practicarea Haṭha-yogei ajung să-şi stăpânească în mod minunat corpul şi funcţiunile lui,

1 Oldemberg: *Le Boudha* p. 313 sq.

recunosc însă că acele fenomene, cari sunt în contrazicere cu legile naturei, există numai ca năluciri în mintea auditorilor a căror fantezie lucrează numai sub influența fachirilor.

O istorie povestită de profesorul și prietenul meu Richard Schmidt și reprodusă acum în cartea sa *Fackire und Fakirtum in alten und modernen Indien* p. 167 ne va convinge de cele de mai sus. Cele întâmplate sunt afirmate în procese verbale, semnate de membrii însemnați ai aristocrației englezești, ofițeri etc.

Astfel se raportează cum un fachir aruncă în sus un ghem de ață. Acest ghem se urcă până se pierde din vederea publicului. Un capăt al ghemului erà pe pământ pe când celalt ajungeà în nori. Atunci fachirul rugă un băiat să se urce după ghem. Băiatul ascultà și începù să se urce așà de repede că în curând se pierdu din vedere. Fachirul începù să strige la băiat ca să se întoarcă dar acesta se făceà că nu aude. Fachirul luă un cuțit și începù să se urce după băiat. După un scurt timp de așteptare se auzi în aer un țipat îngrozitor și membrele însângerate ale copilului începură să cadă unul câte unul din aer. Publicul înspăimântat luând o pozițiune amenințătoare față de fakir care se întorsese din înălțime, acesta promise că va drege totul. El luă membrele, le puse unul lângă altul, murmură câtevà versuri din *Vede* și făcând figuri geometrice cu degetele în aer, îndată băiatul luă viață și sără vesel. Acest spectacol a fost trecut într'un proces verbal în care au semnat asistenții. Mare a fost mirarea când un jurnalist american arătà fotografiile pe care le luase la acel spectacol. În toate se vedeà fachirul stând pe o rogojină cu băiatul. El nu se ridicase după acea rogojină, de unde povestise publicului toate acele minuni, pe cari publicul ipnotizat și le închipuise, în fantezia lui ca executate. Dacă însă fachirul reușise să ipnotizeze publicul, nu reușise să ipnotizeze și placa fotografică a americanului, care spunea adevărul.

Un alt caz găsim în *Civil und Military Gazette* din Lahore Mai 1895 (la Oman 184) care povestește astfel:

> Mare emoțiune s'a produs printre simplii munteni dintr'un sat dela sud de Sihla de către un yogin rătăcitor. Fapta acestui om întrece orice lege a naturei. Se zice că el însuși fiind în viață, s'a ars pe un rug în fața poporului înmărmurit, dar după zece zile acelaș yogin a apărut în viață și nevătămat în acelaș sat. Poporul crede cu tărie că această istorie este adevărată întru cât yoginul dă o descriere amănunțită a cerului, și aceasta nu o poate face decât unul care a fost acolo.

Așà dar un yogin care a practicat cele arătate mai sus se poate considerà ca un om minunat posedând opt puterii și anume:

1. Să se facă pe cât se poate de mic și chiar invizibil;
2. Să devină ușor sau greu la infinit;
3. Să crească la infinit putând să ajungă luna cu degetele;
4. Împlinirea ori cărei dorințe, de ex: Să se cufunde în pământ ca în apă și apoi să iasă;
5. Deplina stăpânire asupra corpurilor și organelor interne;
6. Facultatea de a schimbà mersul naturei;
7. Posibilitatea ca prin singura voință să se transporte ori unde dorește.

Afară de aceştea mai sunt o mulţime de puteri secundare ex: O fineţă a organelor până într'atât ca să poată percepe lucruri la diştanţe colosale sau lucruri cari nu se pot percepe cu simţurile cum de ex. a ştì ce se petrece în alte planete sau în alţi oameni, cunoştinţa trecutului şi a viitorului, exiştenţele anterioare şi ora morţei. Înţelegerea limbei animalelor, facultatea de a evocà morţii şi a comunicà cu ei, posibilitatea de a părăsì corpul sau şi a intrà în corpul altor oameni, revenind apoi în al său.

Din cele mai înnainte expuse se vede că yoginii şi fachirii sunt nişte filosofi cu un siştem bine definit şi cu o practică conştantă având un istoric în întreaga literatură sanscrită.

Să urmărim deci pe aceşti yogini în timpul secolelor în câteva din operele cele mai însemnate din literatura indiană.

În *Kumārasaṃbhava* V.20[1] ştă Umă între patru focuri cu ochii către soare, tocmai în timpul cel călduros, întocmai ca yoginii.

În Legile lui Mānu VI.23 se menţionează un yogin care ştă între 4 focuri, având soarele ca al cincilea deasupra capului.

În drama *Śakuntalā* găsim un penitent în capul căruia păsările făceau cuiburi şi apoi, întreaga poveşte care formează aceaştă dramă, eşte ţesută şi provocată de un yogin de felul aceşta.

Cunoscătorilor literaturei sanscrite sunt deştul de obişnuite poveştirile despre asceza lui Arjuna şi a lui Rāma, eroii celor două mari poeme indiene, ba chiar zeii nu se dau înlături dela ascetism şi penitenţă când vor să li se împlinească o dorinţă escepţională. Voi traduce acì ceeace se poveşteşte în *Mahābhārata* despre fraţii Daitya cari prin mortificaţiunile de tot felul ce practicau, ajunseră să poseadă puteri supranaturale cu toate tentaţiunile, ce ne reaminteşte pe Sf. Antoniu.

> Ei se îmbrăcau în haine de scoarţă de copac, cu părul despletit, se umpleau cu praf din cap până în picioare şi se cufundau în singurătate suferind foamea şi setea. Stătură ani întregi numai în vârful degetelor, cu braţele ridicate şi cu ochii deschişi. Nemulţumiţi cu asemenea penitenţă, în zelul lor, îşi tăiau bucăţi din corp pe cari le aruncau în foc. Munţii Vindya pe cari aceşti hotărâţi asceţi locuiau, fură încălziţi de focul penitenţei lor şi zeii cari vedeau faptele lor şi tremurau gândindu-se la urmări, încercară tot ce le ştà prin puteri ca să-i abată dela ştricta observare a promisiunei lor. Ei îi puseră la încercare oferindu-le tot felul de obiecte preţioase şi fete frumoase, dar în zadar. Atunci căutară zeii să-i orbească, făcându-i să creadă că surorile, mama, soţiile şi alte rude, cu părul sbârlit, cu podoabele şi hainele rupte, urmăriţi şi loviţi cu lancea de către un demon, veneau către ei cerându-le ajutor. Dar nici aceaştă scenă de nenorocire familiară nu putù să-i scoată din perseverenţa lor şi însuşi Brahman se văzù nevoit să le deà o putere nemărginită între care şi darul de a nu putea fi omorâţi decât unul de altul. Când aceşti penitenţi se întoarseră acasă îmbrăcară haine frumoase, îşi puseră podoabe preţioase şi trăiră mulţi ani în plăcere.

Tot în *Mahābhārata* avem un întreg episod mistic *Bhagavadgītā* (cântecul celui prea

1 O poemă a lui Kalidasa.

înnalt) care se mai numeşte şi *Yogasāstra* (manual de yoga), deoarece conţine o teosofie mistică asemănătoare cu cea din Yoga.

Principesa Ambā din Benares facù cele mai grozave penitenţe ca să poată nimici pe Bhīşma (erou din *Mahābhārata*). Zeul Mahādeva îi spuse că într'o altă existenţă ea se va naşte ca războinic care va puteà distruge pe Bhīşma. Atunci Ambā îşi construì singură un rug, se urcă pe el şi îşi dădù foc ca să pregătească renaşterea ei ca războinic.

Un demon Viradha, prin mortificaţiuni nenumărate câştigase facultatea de a nu fi rănit de nici o armă, totuş Rāma îl omorî, căci se prezentă fără arme şi îl ucise cu pumnii.

În *Purāņe*[1] se găsesc descrieri mult mai desvoltate, despre nişte sfinţi cari sperie zeii cu penitenţa lor. Astfel în *Vişņupurāņa* I.11, 12; un copil de 5 ani Dhruva, fiul unui rege, se retrage în pădure şi acolo prin mortificaţiunile lui pune în uimire pe bătrânii asceţi. După viaţă îndelungată în ascetism, este transformat în steaua polară.

Regele Viśvamitra trăeşte sute de ani ca ascet, în tot felul de privaţiuni, ca să pună mâna pe o vacă năzdrăvană a unui alt ascet.

Multe se povestesc şi s'au scris despre Baba Nānak fondatorul sectei Sikh care trăià între 1469-1539 d.H.[2]. Între altele se zice că odată provocat de călugării din împrejurimi, cari erau mari fermecători, le spuse că îi va găsì ori unde se vor ascunde. Unul sbură în cer, altul se ascunse într'o peşteră din Himalaia, al treilea în adâncimile pământului. Nānak îi găsì însă unul după altul şi îi scoase de păr din ascunzătorile lor. Când venì rândul lui Nānak, acesta îşi lăsă învelişul pământesc şi se descompuse în elementele constitutive adică: foc, aer, pământ şi apă, pe când spiritul se unì cu Dumnezeu. În zadar îl căutară călugării căci nu-l găsiră. Discipolii lui Nānak însă făcură sacrificii la picioarele copacului unde obişnuia să stea el şi rugând pe zei să-l readucă, acesta veni îndată.

Când se apropie sfârşitul lui Nānak, mahometanii ziceau să-l îngroape, iar indienii să-l ardă.

> Puneţi flori deoparte şi dealta a mea, unii la dreapta şi alţii la stânga şi ale cui vor rămâne verzi până a doua zi după acelea să urmaţi.

A doua zi când veniră şi ridicară linţoliul de pe mort, florile erau verzi şi deoparte şi dealta, dar cadavrul dispăruse.

Dacă am continua cu citaţiunile în literatura indiană ar trebui să se facă volume întregi numai cu misiunile fachirilor povestite acolo. Exceptând *jātaka* buddhistă, cărţile de poveşti brahmane ca: *Vetālapañcaviṃśatika* (25 poveşti ale unui strigoi), *Śukasaptati* (70 poveşti ale unui papagal) etc., precum şi romanul lui Dandin: *Daśakumaracaritam* (Faptele celor zece prinţi) sunt pline de faptele minunate ale fachirilor, aşà cum numai imaginaţia bogată a indianului le formează. Până când şi în drame cari se reprezentau pe scenă găsim minuni executate de fachiri cum de ex. în *Mālatimādhava*, *Ratnavali* etc.

1 Epopei cari povestesc faptele strămoşilor zeilor etc.
2 Trumpp: *Nānak, der Stifter der Sikh-Religion*. München 1876.

Trec acum la fapte mai noui văzute de călători, scrise prin jurnale, sau consemnate în procese verbale semnate de către asistenți. Pentru aceasta îmi voiu luà conducători pe profesorul meu Richard Schmidt și pe englezul, de origină indiană, Campbell Oman, ale căror opere abundă în descrieri despre minunile fachirilor indieni din ziua de azi. Să nu se mire nimeni însă că nu citez pe judecătorul francez din Indii, Jacolliot, ale cărui descrieri sunt rezultatul bogatei sale fantezii și pe care sanscritiștii îl consideră ca pe un mistificator[1].

Dacă în biserica noastră nu erà permis ca vrăjitorii sau fermecătorii să-și exercite meseria lor și adevărata persecuție se îndreaptă contra lor, mai cu seamă în occident, nu tot asemenea erà la indieni, unde fachirii, *sannyasi*, *sadhuții* etc., erau protejații zeilor cari îi inspiră din cele mai vechi timpuri și până acum.[2]

Am văzut că yoginii și prin urmare și colegii lor din alte secte sunt în stare să evoace spiritele și să le poruncească ce doresc. Astfel Oman ne povestește (p. 54) că un serdar exprimase necredința lui în fantome spirite, pe când un *sadhu* afirmà existența realà a spiritelor. Sardarul voià să fie convins printr'o demonstrație oculară de acest lucru și *sadhu* se oferì să-i demonstreze dacă îi va da 100 rupii (monedă indiană). Un loc, într'un desiș, fu ales pentru această reprezentațiune. Au adus necredinciosul *sardar* împreună cu 2-3 amici, în miezul nopței, și *sadhu* îi aranjà într'un cerc din care nimeni nu aveà voe să iasă, sub pedeapsă de moarte. Când toți fură aranjați cum trebuià și priveau cu îngrijire în întuneric, *sadhu* începù să reciteze formule magice, pân ce, ca la o lovitură de pușcă în depărtare, începură să apară niște strigoi cu capetele chele purtând niște bucăți de lemn aprinse în mână. În puțin timp însă aceste fantome dispărură. Nici după această reprezentație serdarul nostru nu fu convins și rugă pe *sadhu* să mai aducă încă odată spiritele. Acesta făcù pe dificilul, dar când i se promise o brățare de aur se învoì. La a doua reprezentație însă drăcușorii (engl. imp.), cum îi numește Oman, erau niște fete cari purtau în mână lămpi de pământ și de acì înnainte nu se mai îndoi *sardarul* de existența fantomelor.

Adesea ori calamitățile sunt datorite *sadhușilor* cari sunt foarte supărăcioși când cineva nu-i satisface. Astfel în anul 1899 s'a întâmplat un mare incendiu într'u bazar cauzând mari perderi de bani, ba chiar de oameni. Un *sadhus* care mergea cerșind din prăvălie în prăvălie, venì într'un bazar unde negustorii îl refuzară ba chiar unul din ei îi zise:

— Ce tot ne plictisești pentru un gologan când ești așa de bine îmbrăcat?

Și în adevăr călugărul avea pe umeri o pânză (engl. sheet) nouă dăruită probabil de o doamnă. Supărat de batjocora negustorului *sadhus*, luă pânza, o arse în mijlocul stradei și plecă mai departe. Abia dispărù însă și îndată isbucnì un incendiu în prăvălia celui ce insultase pe călugăr. În zadar trimise să caute pe călugăr căci nu putù

1 Prof. Er. Kuhn îl numește notorischer Schwindler în Garbe: *Sāṃkhya und Yoga*, p. 47.

2 Sectele fachirilor indieni se împart în trei grupe principate: I Śaivas, adoratorii Zeului Śiva, II Śāktas, adoratorii *śakti* (energie) III Vaiṣṇavas, adoratorii zeului Viṣṇu. Fiecare se subîmpart în 7 sau 6 diviziuni. Găsim tot felul de oameni, dela cei ce se hrănesc numai cu fructe sau mănâncă bucate nesărate până la grozavii antropofagi cum sunt: Aghori. Fiecare din aceste secte poartă un costum deosebit (dacă poartă) și au diferite semne în frunte făcute cu diferite culori.

fi găsit și prăvălia arse, împreună cu al e vecinilor.

Altă dată un *sadhus* intră în prăvălia unui droghist (*pansari*) și cerù să-i deà ceva pentru fumat:

— Ard, ziceà fachirul, și te rog să-mi dai puțin *charas* pentru pipă, ca să-mi răcoresc chinuitul meu corp.

Stăpânul prăvăliei îi răspunse:

— Du-te și arde mai departe.

— Nu, ripostă fachirul, focul te va coprinde pe tine.

Nu trecù decât câteva minute și prăvălia fu coprinsă de flăcări. Droghistul fugì repede după fachir și găsindu-l, căzù la picioarele lui, rugându-l să-l ierte. Înduplecat de umilința negustorului, *sadhu* îi spuse că prăvălia va arde până în temelie, dar că focul va fi spre folosul negustorului. După ce focul consumă toată marfa, sărmanul droghist căutând printre ruine, mare îi fu mirarea când găsì o mare cantitate de argint topit, care îi ajuta să-și refacă averea.

Despre un alt fachir se spune că nedându-i-se apă să beà a luat apa întregului sat. Alți fachiri se disting însă prin bunătățile ce răspândesc în jurul lor, cum se spune de unul care prin prezența lui într'un sat în 1898, acea localitate a fost apărată de ciumă.

Nu e nici o îndoială că acei cari se ocupă cu transformarea metalelor ordinare în prețioase, și sunt mulți în India, nu sunt decât niște șarlatani, demni precursori ai țiganilor noștri, de aceea nu insist asupra lor.

Oman povestește o mulțime de fapte minunate executate acum 35 de ani la Calcutta, de către un mahomedan, Hassan Khan, care își însușise știința magiei dela un *sadhus* indian. O mulțime de prieteni ai lui Oman îi raportaseră că acest Hassan dedese reprezentații chiar în casele lor. El aveà puterea să împlinească dorințele ori cui. Astfel, dacă într'o societate cineva doreà un pahar cu vin din cutare pivniță, nu aveà decât să întindă paharul și îndată venà sticla cu firma cerută.

Odată, pe când se află la o masă, toții începură să roage pe Hassan să le aducă șampanie. Cam supărat se duce Hassan pe verandă și dă ordin unui spirit nevăzut să aducă șampanie. După ce repetă de 2-3 ori ordinul, de dată vine prin aer o sticlă care, lovind pe Hassan în piept, cade și se sparge. Atunci explică el asistenților că a insistat prea mult și spiritul a venit prea repede.

Un European povestește că odată pe când călătoreà, cu Hassan în tren, chinuiți de sete în căldura cea mare în Indii, roagă pe Hassan să-i deà ceva răcoritor să bea. „Întinde mâna", zise acesta și îndată vine o sticlă, cu un vin foarte bun și răcoritor.

Una dintre minunile yoginilor care trece peste legile naturei și care face renumele acestei secte în cele patru părți ale lumei, este așà numita moarte aparentă, după care un yogin poate fi îngropat mai mult timp în pământ și apoi înviază. În descrierile călătorilor sunt puține cazuri de asemenea natură, așa că tocmai în secolul al XIX găsim oameni competenți cari dau toate amănuntele.

Cel dintâi care descrie îngroparea unui fachir este Honigberger[1]. El însă nu se bazează pe fapte văzute ci pe ceeace i-a spus generalul Ventura care asistase, împreună

1 *Früchte aus dem Morgenlande*, Wien 1851.

cu guvernatorul provinciei, la îngroparea unui fachir.

Renjid-Sing, un mahārāja, auzise despre un fachir, scrie Honigberger, care locuià în munți și despre care se ziceà că în moarte aparentă, se lasă să fie îngropat și că posedà arta de a învia după 40 de zile, sau mai mult, dacă erà desgropat. Regelui i se păreà ceva imposibil și, ca să se convingă, chemă la sine pe fachir și îl puse să facă experiență înnaintea sa luând toate măsurile ca să nu se facă vre-o șarlatanie. Fachirul se execută și cazù în nemișcare. Când orice scânteie de viață se știnse, poruncì mahārāja să-l înfășoare în pânza pe care ștătuse și îl puse într'un sicriu, pe care aplică sigiliul regesc în prezența căpeteniilor ștatului, agățând un lacăt cu propria sa mână. Apoi sicriul fu dus în grădina unui ministru și îngropat, sămănând orz pe deasupra, punând ștraje în jurul lui și înconjurându-l cu un zid.

În a 40-a zi când se fixase desgroparea, se găseau în acel loc, afară de mahārāja, generalul Ventura, o mulțime de englezi, demnitarii ștatului și un medic. După ce se desgropă sicriul și îl deschiseră, fachirul fù găsit în aceeaș ștare în care îl lăsase adică rece și țapăn. Un prieten al generalului Ventura, îi spuse că nu ar fi crezut dacă nu ar fi văzut cum prin călduri la cap, prin introducerea aerului în urechi și în gură, a putut să fie trezit. Un ministru observà ca Haridas, așà se numeà fachirul (avem și portretul lui) a ștat în alt loc 4 luni îngropat și că răzându-se înnainte de îngropare, a foșt găsit în aceeaș ștare la desgropare, ceeace probează că toate funcțiunile încetaseră în aceaștă ștare între viață și moarte. Un jurnal de medicină din Calcutta vorbește, despre acelaș Haridas, că odată rugase ca coșciugul să fie suspendat în aer fiindcă în pământ se temeà de furnicile din Hindușstan. Se pare că în aceșt timp singur Haridas erà care se pricepea în aceaștă artă căci orice încercări de a mai găsì un altul a foșt imposibilă. Cum că aceșta erà o conștituție specială se vede din aceea că deși discipolii lui știau mijloacele de care se servea maeștrul, nu putură să-l imiteze.

Honigberger ne arată mai departe cum acești fachiri erau adormiți și cum erau deșteptați.

Un fachir trebue să se exerciteze mult ca să-și țină respirația, aștupându-și nările, urechile etc. Apoi ei își bagă o fâșie lungă pe gât, în ștomac și inteștine ca să și le cureță. Cliștire cât de dese după un anumit metod. Toate aceștea sunt prescrise în practica yoginilor. Cel care dorește să fie îngropat, trebue ca, câteva zile înnainte, să nu mănânce decât lapte și să ia purgative, iar în ziua îngropării, în loc de mâncare, să-și vâre pe gât o fâșie cam de 30 coți de lungă și 3 degete lată și apoi să o tragă afară curățindu-și în aceș mod ștomacul. Desigur că acești oameni printr'un îndelungat exercițiu au făcut ștăpâni pe funcțiunile musculare și nervoase așa că natura lor nu se potrivește cu a unui om de rând.

După acește preparațiuni, fachirul pune să i se aștupe toate orificiile cu dopuri de vată unse cu ceară, își fixează limba de cerul gurei, își încrucișează mâinile pe piept și adoarme ținându-și răsuflarea. La deșteptare una din cele dintâi operațiuni ește deslipirea limbei de cerul gurei, prin ajutorul degetului, apoi printr'un aluat cald se încălzește capul fachirului în timp ce i se scot tampoanele din toate orificiile. Atunci începe să respire și numai prin frecături incontinue, cam ca la cei asfixiați sau înnecați,

fachirul își recapătă cunoștința deplină. Se povestește că un fachir îngropat acum 300 de ani a fost găsit după un secol și lângă el prescripția cum să fie readus la viață. Dacă este vorba de povești, apoi antichitatea ne spune despre un Epimenidi, poet cretan, că intrând într'o peșteră a dormit 57 de ani, iar biserica ne-a păstrat un manuscris care scrie că 7 sfinți fugind de persecuția lui Decius într'o peșteră, au stat acolo 155 ani, deșteptându-se tocmai în timpul lui Teodosiu.

Acelaș caz de îngropare îl redă și Erich von Schönberg în *Padmakhanda i.*269 reproducându-l tot după spusele generalului Ventura la care adaogă și pe ale lui Chunilahl din Penjab, care spune că fachirul erà deja căzut în nemișcare când i s'au astupat orificiile și că chiar gura și ochii i s'au lipit. El mai zice că la deșteptare dopurile au eșit dela sine ca o lovitură. Mai adaogă apoi că în vechime existau mai mulți cari dau asemenea reprezentații. Se găseau și oameni, după Chunilahl, cari pluteau în aer, fără să atingă pământul, dându-și aceiași greutate ca aerul.

Fiziologul Braids este cel care citează cele mai multe cazuri de moarte aparentă în opera sa: Observations on trance or human hybernation 1850 dar fiindcă unele din ele par a fi ale aceluiaș Haridas voi citá numai un care mi se pare mai original. Cazul citat de Braids este executat de un fachir, care se lasă să fie îngropat fără coșciug într'o groapă ordinară și într'o câmpie deschisă unde se aflau peste 1000 de Indieni, cari observau fenomenul.

Într'o zi, povestește un maior de stat major, vine la mine un Brahman care îndeplinea funcțiunea de Chowdrie, un fel de inspector de tribunale, care îmi cere voie ca un compatriot de ai săi să fie îngropat 9 zile înlăuntrul cordonului militar.

Ofițerul îi răspunse că nu crede ca cineva să fie așà de nebun, ca să lase să fie îngropat 9 zile, căci în acest caz ar murì și respinse cererea brahmanului. Acesta insistă din nou, asigurând pe ofițer că nu este nici o șarlatanie și că tocmai de aceea voiește să reprezinte între militari în care are încredere, mai cu seamă că o mulțime de compatrioți de ai săi au venit să vadă spectacolul. Ofițerul aprobă în fine asigurând însă că va face tot posibilul ca să nu fie tras pe sfoară. Apoi dete ordin să se observe ca fachirul să fie îngropat bine și să pună pază în jurul mormântului nepermițând nimănui să se apropie. Ofițerul nu a luat parte la îngropare dar i s'a raportat că totul s'a petrecut în regulă și că fachirul este îngropat la 3-4 picioare sub pământ. Garda care se schimbà la 2 ore s'a compus din mahometani, cari negreșit că erau niște strășnici păzitori fiind contra brahmanilor, așa că nici un indian nu se apropria de mormânt nici măcar să iea un bulgăr de țărână, relicvie foarte scumpă pentru ei. După câteva zile ofițerul începu să se teamă ca nu cumva să moară fachirul sub pământ și să-și piardă locul. De aceea trimise după brahmanul care îi recomandase pe fachiri, îi arată temerile sale, rugându-l să meargă numai decât să-l desgroape. Când ajunse la groapă, mare mulțime de indieni erà împrejur și aștepta. După ce se dete pământul la oparte și se scoase corpul coperit cu pătura de păr de cămilă, ofițerul încremeni văzând pe fachir rece și țapăn și parcă se și vedea înnaintea tribunalului ca părtaș al omorului. Doi tineri însă începură operațiunile de deșteptare după prescripțiunile ce aveau. Ei frecară cu o unsoare capul, ochii, sprâncenele și podul palmelor și al picioarelor și mai cu sea-

mă regiunea inimei. După ce îl fricționară cam un sfert de ceas, se părea că fachirul a murit căci ochiul erà ſticlos și fix ca al unui cadavru. După mai multe fricțiuni m fine începe să mișce ochii și apoi capul și celelalte membre. Într'o oră fachirul fu în posesiunea facultăților sale corporale și mintale, sculându-se ca să primească felicitările darurile compatrioților săi, cari îl considerau ca pe un sfânt.

La cele de mai sus, petrecute în țări pe cari puțin le pot atinge, putem adăoga un fapt petrecut aproape sute ochii noștri și anume la expoziția milenară ungară din 1896. Acolo se aflau și doi yogini din Hindoſtan cari cădeau în somn letargic, pe rând la fiecare 8 sau 14 zile. Atât adormirea cât și deșteptarea se făcea înnaintea unui public numeros, care plătea bine intrările. Acești doi indieni erau niște tineri inteligenți, absolviseră colegiul din Lahore și vorbeau curent limba engleză. Amândoi tinerii erau vegetarieni, nutrindu-se cu ouă, lapte, orez, legume etc., dar nici odată cu carne. Ei se consacraseră ſtudiului teosofiei și dela 17 ani erau yogini, practicând asceza după Haṭha-yoga.

Negreșit, fiind într'un centru așa de frecventat și civilizat, o mulțime de învățați erau curioși să-i vadă și să observe toate fenomenele ce se vor petrece la adormire și deșteptare. În aceaſtă privință antropologul ungur Aurel Török a scris un articol în „Correspondenz-Blaltt der deulschen Geselschaft fiir Antropologie, Ethnologi und Urgeschichte" XXVII (1896) în care ne poveſtește următoarele:

> Ieri (24 Mai) veni rândul la adormire lui Gopal-Kṛṣṇa. Până la începerea adormirei aceſta erà foarte vesel, vioi vorbăreț, arătând interes pentru ſtudiul antropologiei. El mă ruga să-i comunic ce s'a întâmplat cu el în timpul somnului și să nu-i ating corpul decât 20 de minute după adormire. La aceaſtă reprezentație asiſta și Prof. Dr. Benedikt din Viena.
>
> După o scurtă murmurare, cam trei minute, a unei rugăciuni sanscrite Gopal fu pus într'un sicriu de ſticlă lung de 2 metri și înnalt de 1 m., culcat pe un așternut moale și acoperit cu o cuvertură de mătase până la cap. Îndată Gopal, închise ochii și murmură câteva minute niște rugăciuni sanscrite, pe care celalt yogin le spunea tare. După vre-o trei minute Gopal tăcu, continuând numai celalt și după încă 3-4 minute încetă și Bhimsen, așà se numea celalt yogin, recitarea și ridică pleoapa tovarășului său. Ochiul erà dat peſte cap și nesimțitor. Bhimsen atunci îi șterse fruntea și fața cu o batiſtă și declară că yoginul a adormit în adevăr Gopal zăcea în coșciugul său de ſticlă, fără mișcare, având respirația liniștită, abia putând fi observată. După 20 de minute se ridică din nou pleoapele, le pipăe globul ochiului, se examinează pulsul și inima precum și respirațiea. Temperatura 37°C., plusul 80, respirațiuni 18, musculatura moale, ochiul nesimțitor.

Aſtfel de observațiuni au foſt făcute în fiecare zi până la deșteptare și consemnate în articolul lui Török.

Cu o zi înnainte de adormirea lui Gopal se făcuse deșteptarea lui Bhimsen pe care Török o da în articolul său cu toate amănuntele, dar pe care eu o voi resuma.

Coșciugul de ſticlă eſte adus în fața publicului iar Gopal împreunându-și mâinile începe să roſtească rugăciuni în limba sanscrită, cari durară 8 minute. După aceea

cu o basma șterse el fruntea, ochii, nasul și gura lui Bhimsen care sta încă nemișcat. După ce cercetă ochii cari erau încă stinși și respirația încă superficială, începu din nou să reciteze, cu voce tare, în timp ce îi sguduia capul și îl ștergea cu o basma. Abia atunci se auzi un horcăit și câteva cuvinte neînțelese. După ce i s-a frecat mereu pieptul și partea inimei, își veni Bhimsen în fire și ceria cu voce răgușită lapte. I se deteră câteva înghițituri de lapte și el începu să recite cu voce slabă. Apoi fu scos din sicriu și așezat pe un scaun. După ce i se mai dete lapte și îl mai frecară, se sculă singur și se arătă publicului. Totul a durat o jumătete de oră. După o oră yoginul plecă în oraș plângându-se însă de oboseală; în timp de 8 zile, scăzuse 6 kilograme. Trebue să adăogăm că fachirii din Budă-Pesta nu-și perdeau nici respirația, nici pulsul, nici temperatura, lucru ce nu erà la cazurile din India. Török mai face o mulțime de aprecieri științifice pe care însă nu le mai citez.

Nu mult timp după ce apăru articolul lui Török, s'a constatat că cei doi fachiri erau niște șarlatani. Câțiva domni se ascunseră, într'o seară, acolo unde erà cosciugul de sticlă. Care nu le fu mirarea când pe la miezul noptei, văzură ridicându-se capacul și fachirul se sculă ca să mănânce puțin lapte cu prăjituri. Negreșit că domnii puseră mâna pe acei yogini și îi duseră la poliție terminând acì rolul lor de mari vrăjitori. În tot cazul trebue să admitem, că acești indieni printr'un fel de autoipnoză puteau să rămână înțepeniți pentru 24 de ore, căci starea lor cataleptică fusese constatată de oameni de știință, în fiecare zi.

Din cele arătate se vede cum că, în ce privește cazurile de moarte aparentă ele sunt rare și nu pot să fie executate de orice yogin, ori cât ar studia Yoga și Haṭha-yoga și ori câte exerciții ar face. Deci departe de spiritiștii noștri de a lua exemple dela fachirii indienii atribuindu-le puterii supranaturale. Societăți teosofice bazate pe principii exotice nu au ce căuta în secolul nostru și mai bine am face să ne întoarcem la religiunea noastră, singura care ne-a fost ajutătoare și mângâitoare în decursul atâtor vremuri.

După cum au aerul misticii și teosofii noștri s'ar părea că aceste morți aparente se întâmplă în toate zilele. Cum foarte bine observa sanscritul Prof. Ernest Kuhn (în *Garbe Samkhya und Yoga* p. 47) nu putem compta pe cele 4 cazuri observate de Braids și cari se întâmplară între 1828-1837. Ele par a fi executate de aceeași persoană, yoginul Haridas care cutreera Rajputana și Lahore, lăsându-se să fie îngropat pentru o bună sumă.

Descrierile anterioare ne povestesc, din auzite, despre îngropări, dar se spune că li se lasă o mică deschizătură prin cari pătrundea aerul[1]. Cât despre cazurile mai recente ele sunt aduse la cunoștință de către oameni cari nu au nici o bază științifică. Rămâne deci în picioare singur Haridas care în virtutea unor dispozițiuni cu totul individuale, prin exerciții îndelungate și întrebuințarea narcoticelor tari, ajunsese să poată cădea în catalepsie și să se mențină în această stare mai mult timp, cum ar fi postitorii de azi, cari se mențin fără nici un nutriment timp îndelungat.

În adevăr o influență însemnată asupra activității inimei și a respirației au și nar-

1 *Ceremonies et coutumes religieuses des peuples idolatres* 1728. p. 8.

coticile și călătorii ne spun că încă demult întrebuințau yoginii narcotice din cânepă. Clasa de jos întrebuințează cânepa foarte mult ca narcotic și textele sanscrite afirmă aceasta precum și existența fenomenelor de catalepsie după întrebuințarea cânepei.

În acelaș timp se mai știe că indienii întrebuințau și laurul precum și măsălarița, plante care contribuesc să provoace fenomene cataleptice.

Niște oameni așa de extraordinari nu puteau să rămâe neobservați de către diferiții călători cari au cunoscut India. Încă din timpul lui Alexandru cel Mare ni se spune că el a întâlnit o mulțime de călugări de aceștia cam la 20 mile departe de oraș. „Ei erau goi și stau în diferite poziținni. Unul sta drept, într'un picior, schimbând când pe unul, când pe altul; altul sta jos; al treilea sta lungit cu niște petre grele pe grumaz" (Lassen: *Indische AltertumSkunde* II 712). Deși trecuseră multe sute de ani când eroul macedonean până la Tavernier, un negustor de pietre prețioase, care vizita India în secolul al XVII, totuși multe lucruri erau în aceeaș stare: după aceasta ar fi 800.000 fachiri mahometani și 1.200.000 indieni, cari sunt nomazi și leneși. Ei umblă cu totul goi fără nici o rușine. Unii poartă pe ei petre, alții lanțuri grele de[1] 250 kg. Atât vara cât și iarna yoginii se culcă pe pământul gol, supuși la toate intemperiile. Lemnul nu este întrebuințat pentru foc, căci poate conține viețuitoare, de aceea întrebuințează băligarul animalelor. Tavernier ne dă și un tablou (reprodus la Oman 94 și la Schimid 112) în care se văd călugări în diferite poziținni. Unii stau într'un picior între focuri alții cu mâinele în sus au înțăpenit în acea poziținne, pe când unii stau ani întregi în picioare fără să doarmă. În fine se vede și un fel de coșciug cu o mică deschizătură în care, spune autorul, se vâră fachirii și rămân 9 până la 10 zile fără să bea sau să mănânce. Unii își promit să țină mâinile peste cap întreaga viață, așa că părul le crește până la mijloc iar unghiile cât degetele. Alții au făcut promisiunea să țină pumnii închiși toată viața, așà că unghiile trec prin mână eșind afară.

Interesante relațiuni ne dă și Bernier care traversa India în timpul domniei lui Aureng-Zeb (1656-1668). Între altele el spune (*Voyage* II 12.150)

> J'en ai vu plusieurs qui par devotion faisoient de longs pelerinages non seulement tout nuds, mais charges de grosses chaînes de fer, comme celles qu'on met au pieds des elefants; d'autres qui par un voeu particulier se tenieont les sept & huit jours debout sur leurs jambes, qui devenoient enflées a grosses comme leurs cuisses, sans s'asseoir ni sans se coucher, ni sans se reposez autrement qu'en se penchaut et s'appuyant quelques heures de la nuit sur une corde tendue levant eux; d'autres qui se tenoient les heuresentieres sur ieurs mains sacs branler, le tete en bas & les piedes en haut ainsi de je ne sais combien d'autres sortes de ostures.

Englezul John Fryer ne dă asemenea o mulțime de amănunte interesante în cartea tot din sec. XVII (1698) New Account of East India and Persia. El ne descrie starea mizerabilă a fachirilor cari străbat orașele, goi sau cu o haină jerpelită care le servește și de așternut, unii n'au decât o piele de tigru sau de leopard.

1 Oman dă fotografia unui fachir încărcat de lanțuri.

> I saw a Fakier of the Gentus whose nails by neglect were grown as long as my fingers, some piercing through the flesch.
> Văzui un fachir din Gentus ale cărui unghii din negligență crescuseră așa de lungi ca degetele mele, unele pătrunzând prin carne.

Mai departe povestește de un altul ca având ochii fixați spre cer și capul atârnând pe umeri mușchii i se înțepeniseră în așa stare că nu putea să facă nici o mișcare și alimentele numai cu mare greutate puteau să pătrundă în esofag.

Las pe ceilalți călători tot așa de interesanți în descrierile lor, pentru ca să ajung la cel mai modern, care a vizitat India, după ce cunoștea limba, literatura și mai cu seamă filosofia Indiană. Este vorba de cunoscutul profesor din Kiel, Paul Deussen care pe lângă că este un filosof însemnat este și un sanscritist de forță. El a făcut un voiaj în India în anul 1892-93 și impresiile sale le-a publicat în 1904 în ale sale *Erinnerungen an Indien*.

Deussen voia să viziteze pe asceții cari se găsesc aproape de izvoarele Gangelui dar n'a putut, așa că s'a mulțumit să vadă pe cei din apropierea Calcuttei.

> Adevărații asceți caută singurătatea și nu se interesează de Europeni. Foarte deosebiți de aceștia sunt cei ce umblă prin orașe expunându-și penitența lor. Dintre aceștia întâlnii eu o mulțime pe malul râului Hugli (la Calcutta). Fiecare sta lângă focul lui fără nici o îmbrăcăminte, cu un urcior, câteva zdrențe și lucruri trebuincioase, înconjurați de câțiva curioși cari se mirau de abstinența lor și îi dăruiau cu câte ceva. Pe unul îl văzui stând într'un picior, pe altul legat de un stâlp, pe când altul ședea pe un pat cu cue ascuțite, de lemn, și alte poziționi curioase ale căror modele se văd în Jaipur[1]. Mai toți au corpul gol, plin de cenușe, părul atârnând pe față iar unghiile ca ghiarele unui Vultur. Expresia figurei este brutală și prostească arătând cât de puțin asceza lor se bazează pe motive de ordin spiritual. Ei sunt de fapt niște cerșetori cari își dau înfățișarea de călugări și stau pe aceeaș treaptă cu pungașii de bâlciuri cari mănâncă foc își bagă săbii pe gât și unii și alții își ruinează sănătatea prin nenorocita lor meserie. (p. 68)

Vizitând mânăstirea din Sadhus, Deussen observă că însuși pandiții (învățații indieni) se exprimau despre acești leneși bine hrăniți (wohlgenahrten Mussiganger) cu un deplin dispreț, poate că aveau dreptate.

Tot asemenea Oman terminând capitolul referitor la Yoga (*op. c.* p. 186), se exprima astfel:

> Nu se poate nega că Yoga este practicată de mulți oameni foarte serioși și de un incontestabil înnalt caracter, dar nu pot afirma acelaș lucru despre majoritatea yoginilor din sec. XX cari sub masca ascetismului cutreeră ținuturile, trăind din pioasa credulitate a maselor așa că nu sunt decât niște înșelători ignoranți și fără valoare, fiind, în acel timp, niște, indivizi periculoși.

Ca să ilustrez cele arătate de Oman, voi termina cu niște povești cari arată că indianul știe să-și țină promisiunea ori la ce încercări ar fi expus și deci poate să fie și yogin

1 Acolo e un muzeu cu modele de pământ reprezentând pozițiunile asceților. Nota traducătorului.

serios. Aceste două povești sunt reproduse de răposatul meu profesor Pischel în: *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* LVIII 367.

> Odată un *brahman*, pe când se pregătea de culcare, zise către soția sa că femeile sunt palavragioaice. Ea îi răspunse că sunt și bărbați tot așa de palavragii ca femeile. *Brahmanul* se găsi atins prin aceste vorbe și să prinseră, ca acela care va vorbi cel dintâi să dea celuilalt o foae de betel[1]. Apoi adormiră fără să vorbească ceva. Când, în ziua următoare, nu se arătară nicăeri și la strigătele și loviturile vecinilor ușa nu se deschise și nu se auzi nici un răspuns, deschiseră cu ajutorul unui tâmplar, fiindcă credeau că soții vor fi murit în timpul nopței.
>
> După ce deschiseră îl găsiră pe bărbat și femee stând turcește, deplin sănătoși, fără însă să poată vorbi. Toate mijloacele întrebuințate ca să-i facă să vorbească fură zadarnice așa că se credea că au fost fermecați. Părinții bărbatului aduseră un vrăjitor renumit căruia îi promiseră o mare plată dacă îi va desfermeca. Vrăjitorul promise că îi va face sănătoși, fără plată, căci este o boală naturală. El înroși în foc un bețișor de aur și îl puse bărbatului când la tălpi, când la subțiori, în dreptul inimei și în creștetul capului. Bărbatul suportă toate durerile fără să scoată vre un țipăt. Când însă vrăjitorul puse bețișorul înroșit la tălpile femeii, aceasta trase repede piciorul și strigă „destul! destul!". Ea se declară învinsă și oferi bărbatului foaia de betel, recunoscând că femeile sunt mai vorbărețe.

O altă poveste asemănătoare cu aceasta este următoarea: (*loc. cit*)

> Femeia unui cerșetor făcuse cinci prăjituri de orez. De oarece nu-i venea în gând că jumătatea lui 5 este 2½, se ivi cearta asupra împărțelei. În fine se înțeleseră să se culce și acela care va deschide cel dintâi ochii și va vorbi să aibă două prăjituri, celalt trei. Când se observă că de trei zile cei doi soți nu apăruseră în sat și că ușa rămâne zăvorâtă necontenit, se urcară doi polițiști pe casă și prin acoperiș pătrunseră înlăuntru unde văzură pe cei doi soți, zăcând ca niște morți. Pe socoteala satului, fură transportați la locul de ardere și așezați pe două ruguri pe cari le aprinseră. Când focul ajunse picioarele cerșetorului crezu el de cuviința să se lase de prinsoare și pe când sătenii continuau ritualul înmormântărei strigă: „Sunt mulțumit cu două prăjituri". Iar după celalt rug femeia strigă: „Am câștigat prinsoarea, ai să-mi dai trei". Țăranii fugiră spăimântați, crezând că morții se întorc ca spirite rele, numai unul rămase și află din gura cerșetorului întreaga istorie.

Ca să ilustrez partea doua a observației lui Oman cum că nu haina face pe călugăr, lucru pe care îl găsim și în Haṭha-yoga[2], voi termina tot cu o poveste care se găsește în *Kathasaritsagara*, marea colecție de povești în versuri a lui Somadeva (III, 15).

> Pe țărmul Gangelui exista un oraș numit Makandika în care de demult exista un pustnic care observa, cu cea mai mare strictețe, o tăcere incontinuă. El se hrănea din cerșetorie și avea o mulțime de școlari tineri. Locuința sa era ruinele unui templu. Într'o zi, pe când intra în casa unui negustor pentru cerșit, văziu el pe fata acestuia venind înnaintea lui cu pomana. Fata negustorului era așa

1 O plantă aromatică.

2 Traducerea lui Walter. 11.

de frumoasă și de grațioasă că inima călugărului se umplu de dragoste pentru ea. Atunci exclamă călugărul destul de tare ca să fie auzit de tatăl fetei:

— Vai! Vai!

Călugărul luă mâncarea și plecă spre locuința lui. Negustorul îngrijat că pustnicul și-a întrerupt tăcerea, se luă după el și ajungându-l, fără martori, îl întrebă ce cauză gravă l-a făcut să-și calce promisiunea de a tăcea. Atunci cerșetorul răspunse:

— Fica ta poartă niște semne rele pe corp. Căsătoria ei va fi peirea ta, a soției tale și-a fiului tău, de aceea când am văzut-o, de oarece țin la tine, nu m-am putut opri de a nu scoate exclamația. Tu însă ascultă-mă: Când se va înnopta, ia pe fată, vâr-o într'o cutie, pune pe cutie o lumină și dă-i drumul pe Gange.

Coprins de frică negustorul făgădui să asculte și când veni noaptea, făcu după cum îi spusese călugărul. Între acestea pustnicul zise școlarilor săi.

— Duceți-vă de-a lungul Gangelui și o să vedeți că înnoată o cutie cu o lumânare pe ea. Aduceți-o încoa, așa ca să nu vă simtă nimenea, dar feriți-vă să o deschideți chiar dacă veți auzi vreun sgomot în ea.

Școlarii ascultară și se duseră. Înnainte însă de-a ajunge ei la râu, fiul regelui coborâse la țărm și văzând o lumânare pe o cutie, aceasta îi atrase atenția și ordonă oamenilor să o aducă la țărm. Curios, deschide cutia și văzând pe frumoasa fată, o alese de soție. În cutie puse o maimuță rea și urâtă și dete cutia iar pe Gange, punând lumina deasupra. Pe când fiul regelui pleca cu frumoasa fată, veniră și școlarii călugărului să caute tot prin acele locuri. Ei găsiră cutia și o duseră profesorului care le porunci să o ducă în altă cameră și să-l lase singur. După ce școlarii așezară cutia unde li se poruncise și după ce rămase singur, cu inima palpitândă de dragoste după fata negustorului, deschise cutia. Nu apucă însă să deschidă bine și maimuța necăjită sări asupra călugărului, căruia îi sfâșie nasul cu dinții și urechile cu ghiarele, ca și când ar fi studiat dreptul penal. Grozav de mutilat, fugi pustnicul la școlarii săi, cari nu-și puteră ține râsul iar a doua zi, pățania lui fu cunoscută și toți oamenii îl batjocoriră. Negustorul însă și fica sa fură veseli și voioși, căci fata nemerise un bărbat foarte bun.

Din cele expuse și bazate pe autorități competente în materie, sper că cititorii vor fi edificați asupra fachirilor, mai cu seamă că în ultimele timpuri s'a vorbit și se vorbește mult despre ei și faima lor a ajuns până în țara noastră.

Focșani, Martie 1911